

Διεθνές Συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες

Τόμ. 5 (2015)

Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες 2007-2014. Μια διαδικασία βίωσης του τοπίου. Διεθνές Συνέδριο για την Εικαστική Πορεία προς τις Πρέσπες

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ 2008- 2009

Γιάννης Ζιώγας

doi: [10.12681/visualmarch.3078](https://doi.org/10.12681/visualmarch.3078)

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ 2008- 2009

Τα πρώτα εικαστικά έργα που δημιουργήθηκαν στην Εικαστική Πορεία ήταν οι φωτογραφίες του Ίγκο Ντουνεμπιρ (2007, 2008) που αποτελούν καταγραφές της Πορείας και έχουν δύο ειδών επεισόδια: εκείνα όπου η διαδικασία είναι σε εξέλιξη στο βουνό και εκείνα όπου ανακαλύπτονται μικροί τόποι, όπως το εσωτερικό μια στάνης στον Λάκκο. Το αγνάντεμα του τοπίου και η αποτύπωση της μιας κάποιας απορίας με την οποία οι παρατηρητές διαχέονται στο χώρο, που είναι η κορυφογραμμή των βουνών της Πρέσπας, σχηματίζουν εικόνες ενός τόπου αναζήτησης και μιας διαδικασίας διερεύνησης. Ο Ντουνεμπιρ με τις εικόνες του, πρότεινε μια ανανεωμένη οπτική στην Πορεία με επισημάνσεις, τόσο του ανοικτού ορίζοντα, όσο και των επεισοδίων/συμβάντων που ανταμώσαμε τις πρώτες χρονιές, με μια καθαρή οπτική που μας συνοδεύει μέχρι τώρα.

Για τον Γιάννη Ζιώγα η Εικαστική Πορεία, στη διάρκεια των οκτώ και πλέον χρόνων που την βίωσε, υπήρξε η αφορμή για να διερευνήσει τρία πεδία: τη θέση του καλλιτέχνη στη σύγχρονη εποχή, την έννοια του ορίου και τη δυνατότητα των αντικειμένων να εκφράζουν έννοιες. Το πρώτο πεδίο δημιούργησε μερικές από τις εικόνες για το Αλφαβητάρι 2008 (Αρχή για το Α, Βουνό για το Β, Γιατί για το Γ). Το Αλφαβητάρι 2008, υπήρξε μια καταγραφή των εικόνων της Φλώρινας και της Πορείας και του τρόπου που αυτές εγχαράχτηκαν στην διαδικασία του έργου του. Ταυτόχρονα, ενεργοποίησε τη σειρά έργων *Magnus Artisticus* (που άρχισαν να δημιουργούνται το 2010 και συνεχίζουν να εξελίσσονται). Με ζωγραφικούς πίνακες και καταγραφές βίντεο, ο καλλιτέχνης καταγράφει τη σχέση του με τον κόσμο των ιδεών και του στοχασμού, ενώ κινείται στο τοπίο των Πρεσπών και στην ευρύτερη περιοχή της Φλώρινας. Οι υπόλοιπες προσεγγίσεις ολοκληρώθηκαν με τα έργα Σύνορα/Όρια που αποτυπώνουν μια σειρά από όσους συμμετείχαν στην Πορεία, να φωτογραφίζονται στα σύνορα Ελλάδας/FYROM (2012) και Ελλάδας/Αλβανίας (2013-14) και την Ασπίδα των Κέδρων, όπου υλικά από την περιοχή των Πρεσπών ενσωματώνονται στα έργα του, σχηματίζοντας βιωματικές προβολές πάνω στη δομή των αντικειμένων. Γενικότερα για το Ζιώγα, η Εικαστική Πορεία υπήρξε ένα καλλιτεχνικό συνολικό έργο τέχνης, ένα *Gesamtkunstwerk*, που επικαιροποιεί την έννοια του συνολικού έργου σε σύγχρονο πλαίσιο.

Από το 2009 και μετά δημιουργούνται στο χώρο των Πρεσπών εικαστικές χειρονομίες/έργα προσέγγισης του τοπίου που διερευνούν, τόσο τον χώρο των Πρεσπών, όσο και έννοιες των εικαστικών τεχνών. Η θεματική της εικαστικής πορείας 2009 ήταν «Τα Παγκόσμια Τοπία» (Global Landscapes). Η θεματική είχε ως πρόθεση να διερευνήσει την έννοια του τοπίου στο σύγχρονο πλαίσιο και να ερμηνεύσει τον χώρο των Πρεσπών μέσα από αυτή την σύγχρονη οπτική. Το παρακάτω κείμενο προσεγγίζει τα έργα που δημιουργήθηκαν και είτε βρίσκονται ήδη στο δημόσιο χώρο (πρόκειται για τα έργα των Λεωνίδα Γκέλο, Χριστίνας Ζυγούρη, Μαρίας Παπαλεξίου, Γκίβι Μιχαηλίδη, Δήμου Μαυρογιαννίδη, Τάσου Λεόνου, που είναι τοποθετημένα στην περιοχή μεταξύ Αγίου Γερμανού και Λαιμού), είτε έργα (ηχοτοπίο, ζωγραφική και φωτογραφίες) που δεν παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της Πορείας, αλλά σε δεύτερο χρόνο (Νίκος Παναγιωτόπουλος, Πηνελόπη Πετσίνη, Πάνος Κοκκινιάς, Γιωργής Γερόλυμπος, Δήμητρα Ερμείδου, Γιώργος Μάκκας, Ρένα Γρηγοριάδου, Χάικε Κουμέρ, Δημήτρης Μουζακίτης, Φώτης Μηλιώνης, Κατερίνα Τζόβα).

Πάνος Κοκκινιάς
Σωτηρία
Πρέσπες
Φωτογραφία
2009

Το έργο Επιτύμβια των Νίκου Παναγιωτόπουλου και Πηνελόπης Πετσίνη, καταγράφει τους ξύλινους στύλους της ΔΕΗ κατά μήκος του ισθμού της Κούλας που χωρίζει τις δύο λίμνες των Πρεσπών, την Μεγάλη από την Μικρή. Στην περιοχή υπάρχει ένας θρύλος ότι η λίμνη βάφτηκε κόκκινη κάποτε. Γενικότερα οι θρύλοι στην περιοχή των Πρεσπών είναι αφηγήσεις που, όπως και κάθε θρύλος, βυθίζονται μέσα σε μια χρονολογική απροσδιοριστία. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα συγκεκριμένα γεγονότα που περιγράφουν δεν έχουν συμβεί. Υπήρχε ο θρύλος ότι κάποτε η λίμνη μάτωσε από εκατοντάδες νεκρούς. Ωστόσο, ο θρύλος της ματωμένης λίμνης είναι ένα πραγματικό γεγονός: τις τελευταίες μέρες του εμφύλιου, όπως φαίνεται και από τα αρχεία του Ελληνικού Στρατού, εκατοντάδες, αν όχι χιλιάδες άνθρωποι, υποχωρούσαν προς την Αλβανία. Δεν ήταν μόνο αντάρτες, αλλά και γυναικόπαιδα, τραυματίες και ηλικιωμένοι που προσπαθούσαν να διαφύγουν. Τα καταδικαστικά της ελληνικής αεροπορίας βομβάρδιζαν ανηλεώς τους ΚΣ (κομμουνιστοσυμμορίες), όπως τους καταγράφουν στο σχετικό αρχείο. Οι Παναγιωτόπουλος και Πετσίνη τεκμηρίωσαν την ιστορία με έρευνα στα αρχεία του Ελληνικού Στρατού και το γεγονός έπαψε να είναι θρύλος και έγινε ιστορικό γεγονός. Το συγκεκριμένο γεγονός που συνέβη την περίοδο από 10 έως 15 Αυγούστου 1949, είχε την κωδική ονομασία Πυρσός και περιγράφεται με τον παρακάτω εύγλωττο τρόπο:

Αεροπορία από εω ευρίσκεται άνωθεν ΛΑΙΜΟΥ ενσπείρουσα τον όλεθρο και τον πανικό. Μεγάλος αριθμός ΚΣ ευρίσκουσι τον θάνατο και πνίγονται εις την ΠΡΕΣΠΑ περί τον ΛΑΙΜΟΝ. [...]
Η επιχείρησις ΠΥΡΣΟΣ απέδωσε λαμπρά αποτελέσματα.

Οι στύλοι της ΔΕΗ στο σημείο του μακλειού μετατρέπονται σε ικρίωματα μαρτυρίου και επιτύμβια, θυμίζοντας τους τροχούς του Μπρέγκελ στον πίνακα Πορεία προς τον Γολγοθά. Στην περιοχή των Πρεσπών, οι θρύλοι αποτελούν ζωντανό μέρος της καθημερινότητας: ακούει κανείς για νεράιδες της λίμνης, για βογκητά κρεμασμένων, για κρυμμένα θηρία, για βυθισμένες πολιτείες, για τα σπίτια στον Άγιο Αχιλλείο που αν ξεπεράσουν τα 11 (όσα και τα μοναστήρια που κάποτε υπήρχαν στο νησί) θα βυθιστεί το νησί στην Μικρή Πρέσπα. Ακούει κανείς συχνά ιστορίες που ξεκινούν με την φράση: «σε κάποιο πόλεμο...». Ποιόν πόλεμο τάχα; Στην περιοχή αυτή μεταξύ 1900 και 1950 διεξήχθησαν πάνω από δέκα αιματηρές και βίαιες συρράξεις παγκόσμιας διάστασης, με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς. Γιατί τόσοι θρύλοι στην περιοχή; Ίσως να έχει να κάνει με τα τόσα ιστορικά γεγονότα που έχουν διαδραματιστεί στην Πρέσπα, ίσως με το γεγονός ότι πολλοί κάτοικοι είναι νιόφερτοι και βλέποντας την ανθρώπινη παρουσία των προηγούμενων πλάθουν ιστορίες, ίσως με την υποβλητική ατμόσφαιρα του τόπου. Τα Επιτύμβια αποτελούν πλέον μέρος αυτής της διαδικασίας: επιβεβαίωσαν ιστορικά το θρύλο της ματωμένης λίμνης.

Το 2009 ήταν η πρώτη χρονιά της κρίσης, ακόμη δεν την είχε συνειδητοποιήσει σχεδόν κανείς, ωστόσο τα έργα των Κοκκινιά και Γερόλυμπου κατέγραψαν μια πρώτη εκδοχή της ζοφερής πραγματικότητας που ζούμε.

Στο Σωτηρία του Πάνου Κοκκινιά: ένα παράταιρο μικρό πλήθος αλαλάζει πανηγυρίζοντας, κρατώντας ελληνικές σημαίες στον κάμπο των Πρεσπών, ακολουθώντας ένα ημιφορητό. Πανηγυρίζουν γιατί; Πανηγυρίζουν για ποιο λόγο και σε τι πλαίσιο; Γενικότερα η έννοια του πανηγυρισμού ήταν κυρίαρχη στα προ της κρίσης χρόνια: νίκες στο Ευρωμπάσκετ, στο ποδόσφαιρο στο Euro της Πορτογαλίας, στα Ολυμπιακά μετάλλια, στην ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων • η αίσθηση ότι η Ελλάδα από το '90 και μετά, ήταν ότι το Έθνος νικάει. Κι όλα αυτά τα πλήθη που επευφημούσαν στους δρόμους...

Γιώργης Γερόλυμπος
Θωρακισμένο Γήπεδο
Πρέσπες
Φωτογραφία
2009

Το πλήθος του Κοκκινιά δεν φαίνεται να οδηγείται πουθενά, δεν πανηγυρίζει για κάποια γνωστή νίκη, κραδαίνει σημαίες, βρίσκεται σε κάποια σύνορα διαφορετικά από εκείνα που έχει καθορίσει η οριογραμμή των διακρατικών συμφωνιών: ίσως τα σύνορα των συμβάσεων και των ψευδαισθήσεων. Οι ίδιοι που σχηματίζουν το πλήθος, όλοι συμμετέχοντες στην Πορεία εκείνης της χρονιάς, δεν αποτελούν το πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα εκείνων που θα συμμετείχαν σε ένα αλαλάζον σύνολο επευφημούντων με σημαίες. Οι σημαίες που κυματίζουν στο πουθενά, η έφοδος/παρέλαση (που τάχα;), τα μη ορατά σύνορα σε ένα τοπίο δίχως θεατές και όρια, είναι τα χαρακτηριστικά εικονογραφικά στοιχεία της εικόνας. Αυτές οι «αντιφάσεις» που εμπεριέχει η εικόνα του Κοκκινιά, την καθιστούν ένα σχόλιο πάνω στην αντινομία της επευφημίας, των συνόρων, των συμβόλων. Το έργο του Κοκκινιά ξεκίνησε στις Πρέσπες και ταξιδεύει σε μια σειρά από διεθνείς εκθέσεις και η εικόνα του καθίσταται ένα μελαγχολικό σύμβολο της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας: η εικόνα είναι μια εικόνα της Πρέσπας εκείνο το απόγευμα στις 27 Ιουνίου 2009.

Ο Γιώργης Γερόλυμπος αποτύπωσε την εγκατάλειψη ενός προαναγγελθέντος, και μηδέποτε εκπληρωθέντος μεγαλείου: στο Θωρακισμένο Γήπεδο, το Πατουλίδειο Στάδιο των Πρεσπών στο Λαιμό, χάσκει χορταριασμένο, ως ένα άδειο κουφάρι μιας ματαιοδοξίας. Το Πατουλίδειο μνημονεύει μια τοπική αθλητική ηρωίδα και προορίζονταν για την προετοιμασία των Ολυμπιακών αγώνων, σύμβολο μια Ελλάδας του 2004 που θα μας στοιχειώνει για πολλά χρόνια. Όλα συντείνουν στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας εγκατάλειψης: εγκατάλειψης εγκαταστάσεων και υποδομών, εγκατάλειψης ονείρων και προθέσεων, ακύρωσης μεγαλόπνοων σχεδιασμών. Σε ένα πανέμορφο πρεσπιώτικο λιβάδι, διακρίνει κανείς, σαν σε ταινία επιστημονικής φαντασίας του μέλλοντος, να ξεχωρίζει ένα ποδοσφαιρικό τέρμα με την παράταιρη γεωμετρία του, το μόνο που μετασχηματίζει το λιβάδι σε θύμηση γηπέδου. Στο χορταριασμένο αυτό γήπεδο κανένας δεν θα αθληθεί ποτέ, κανένα παιδί της περιοχής δεν θα παίξει ποδόσφαιρο (τα χωράφια είναι αρκετά): γιατί άραγε κατασκευάστηκε; Ο τοπικός βουλευτής είχε αναφέρει στα εγκαίνια του χώρου ότι αποτελεί σημαντική θωράκιση για τον κόσμο της περιοχής, τη δημιουργία αθλητικής υποδομής και σημαντικό πόλο έλξης για την νεολαία [...] Μια θωράκιση που δεν υπήρξε ποτέ, μια νεολαία που φθίνει στην περιοχή και το Πατουλίδειο δεν μπόρεσε να την συγκρατήσει. Το αντίθετο συνέβη μάλιστα: μια ακόμη δαπάνη δίχως αντίκρισμα. Πουθενά αλλού, παρά σε αυτή την απόμακρη διασυνοριακή περιοχή, δεν θα μπορούσε η φθορά αυτού του οικόπεδου να προσλάβει τον πιο ουσιαστικό σχολιασμό πάνω σε όλους εκείνους τους αντιφατικούς σχεδιασμούς που μας οδήγησαν στην τωρινή καταστροφή.

Η Δήμητρα Ερμείδου, σχημάτισε στους καλαμιώνες των Πρεσπών διαδρομές από post it. Εντόπισε κατασκευές που έχουν περιπέσει σε αχρηστία και κόλλησε πάνω στο καθεμία από αυτές ένα post it. Τα μονοπάτια των Πρεσπών είναι ένα κυρίαρχο χαρακτηριστικό της περιοχής: μονοπάτια των μεταναστών, των πολέμων, των ζώων, των ορειβατών, των περιηγητών, των καλλιτεχνών -στην περίπτωση της Πορείας. Η κάθε πληθυσμιακή ομάδα χάραξε τα μονοπάτια για το σκοπό που τα χρειαζόταν. Τα μονοπάτια αυτά χαρακτηρίζονται από δύο χαρακτηριστικά: την χάραξη τους και τον τρόπο που έχουν σημαδευτεί. Η κάθε χρήση έχει και διαφορετικά σημάδια; Οι ορειβάτες θέτουν τη διεθνή σήμανση, ο στρατός μικρές πυραμίδες, οι μετανάστες δένουν ρούχα στα δέντρα, οι βοσκοί καρφώνουν κόκκινα τενεκεδένια στους κορμούς. Η Ερμείδου δημιούργησε ένα δικό της μονοπάτι, ένα μέρος ατομικής διερεύνησης που σχηματίζει διαδρομές μέσα σε καλαμιώνες. Στο έργο της Plan B, τα κόλλησε σε μικρές ή μεγάλες τεχνητές κατασκευές που στέκουν εκκρεμείς και αφηρημένες ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον, όπως αναφέρει η ίδια. Τα κτίρια της εγκατάλειψης είναι διαρκείς υπενθυμίσεις της αποτυχίας της ανάπτυξης της περιοχής.

Ερμείδου Δήμητρα

Plan B

Πρέσπες - Φωτογραφίες - 2009

Γιώργος Μάκκας

Πορträιτα των ανθρώπων και της λίμνης

Φωτογραφίες

Πρέσπες - 2009

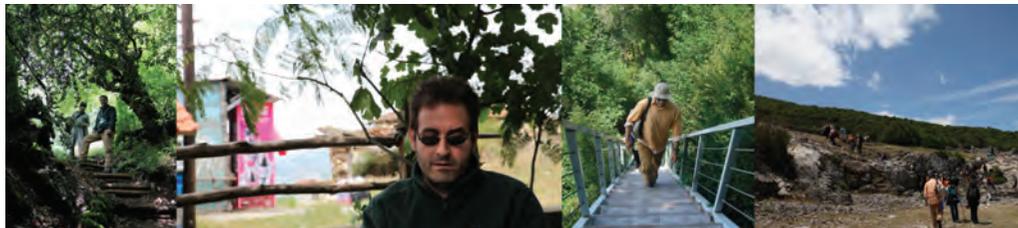
...I want to have someone look before and you will begin to see what you see and what you are doing here this yesterday is with today and here tomorrow your future riding out of the mountains.
 William F. Burroughs

Αντιπαράθεση ήχων

Ασταμάτητη ροή

Αμμόδης παραίτηση

Αναπόφευκτη σύγκρουση

Κώστας Βενιζέλος
 Παρεμβολές
 Πρέσπες
 Ηχητικό Ντοκουμέντο
 2009

Τα σημάδια της, τα post it, ωστόσο είναι απολύτως εφήμερα: θα τα πάρει το αεράκι ή η πρώτη βροχή. Όσο παραμένουν εκεί ορίζουν την πορεία αυτογνωσίας όσο και την προσπάθειά της Ερμείδου να κατανοήσει το μέρος, τη θέση, τις διαδικασίες φθοράς και εγκατάλειψης.

Ο Γιώργος Μάκκας, σε μια διαδικασία που ξεκίνησε το 2008 και συνεχίζεται κατά τη διάρκεια όλων των περιόδων της Πορείας, έχει καταγράψει τόσο όσους συμμετείχαν, όσο και εκείνους που συναντήσαμε στην διάρκεια της διαδικασίας. Ο Μάκκας έχει δημιουργήσει μια πινακοθήκη σύγχρονων πορτραίτων, όπου οι άνθρωποι της Εικαστικής Πορείας είναι σημεία συνάντησης. Οι πόξες αποτυπώνουν το συμμετέχοντα και τη σχέση του με ένα τοπίο, μια αίσθηση, ένα χώρο. Είτε πρόκειται για όσους συμμετείχαν στην Πορεία είτε για συναντήσεις στον Λαιμό, στην Αλβανία ή στην FYROM τα πορτραίτα του Μάκκα αναδεικνύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα όλων όσων συμμετείχαν και των αντικειμένων και της αίσθησης τοπίου που συναπάντησαν.

Ο Κώστας Βενιζέλος το 2009, δημιούργησε το ηχητικό κολάζ Παρεμβολές. Όπως αναφέρει: η σιωπηλή μάχη μεταξύ των ήχων των σκέψεων και εκείνων του φυσικού τοπίου, αλλά και των εμβόλιμων λέξεων των ανθρώπων, να διεξάγεται στον δικό της χρόνο και σε αυτόνομο ηχητικό παρόν, όπως αυτό γίνεται αντιληπτό από εκείνον που ενδιαφέρεται να το καταγράψει. Οι Παρεμβολές αποτελούν σημεία συνάντησης: οι ήχοι των ανθρώπων συναντούν τους ήχους της φύσης.

Για το έργο Nature Cancer που βρίσκεται στην πλαγιά πάνω από τον Άγιο Γερμανό χρησιμοποιήθηκε στρατσόχαρτο, οικολογικό κόκκινο χρώμα και μικρή ποσότητα (500γραμ.) πολυουρεθάνης. Είναι ένα έργο που φαίνεται από μακριά. Το έργο χαρακτηρίζεται από τον Λεωνίδα Γκέλο, που το δημιούργησε, ως ένα σχόλιο πάνω στην καταστροφή της φύσης. Ο Λεωνίδας ήθελε με την όσο πιο δυνατόν έντονη παρουσία του έργου στην απόκρημνη πλαγιά, να ευαισθητοποιήσει τους θεατές για τον κίνδυνο της καταστροφής που υποβόσκει ακόμη - αν όχι κυρίως - σε αυτό το εδωλλιακό περιβάλλον. Όπως αναφέρει ο Λεωνίδας, «ήθελα να δημιουργήσω ένα τεράστιο απόστημα, ένα σπυρί στην πλαγιά». Η περιορισμένη χρήση της πολυουρεθάνης θέλει να δώσει έμφαση σε αυτή την προσέγγιση. Το έργο ύστερα από ένα δίμηνο απομακρύνθηκε και έγινε η οικολογική αποκομιδή της πολυουρεθάνης.

Οι καταγραφές/σημειώσεις της Χάικε Κουμέρ, σχηματίζουν ένα οδοιπορικό που ξετυλίγεται σε μια φρίζα. Αυτή η φρίζα ενοποιεί τα στοιχεία του μύθου, την εντύπωση του τοπίου, τα ίχνη της μελαγχολίας. Όλα αυτά σχηματίζουν ένα καινούργιο τοπίο, ένα μετα-τοπίο των Πρεσπών. Σε αυτό το τοπίο συνυπάρχουν ετερόκλητα στοιχεία και γραφές που κτίζουν μια λυρική ερμηνεία του περιβάλλοντος των Πρεσπών. Μικρές λεπτομέρειες, αδρά ίχνη, συναντούν τις μεγάλες φόρμες που ενοποιούν ετερόκλητους όγκους και καταστάσεις. Εκεί μπορούν εν δυνάμει, να προβληθούν και άλλα στοιχεία και προσεγγίσεις που η Χάικε θα αναπτύξει σε μεγαλύτερες διαστάσεις.

Οι καταγραφές των απαντήσεων που έδωσαν οι κάτοικοι της περιοχής στο ερώτημα: τι είναι παγκόσμιο τοπίο, απετέλεσε το υλικό του ηχοτοπίου που σχημάτισε η Ρένα Γρηγοριάδου. Το ηχοτοπίο Παγκόσμια Τοπία, κινήθηκε μεταξύ της αντίφασης μιας εξειδικευμένης ερώτησης και των απαντήσεων ενός κοινού, που ελάχιστα κατανοούσε τον όρο ως εικαστικό. Ωστόσο, η ερώτηση αποτελείται από τρεις λέξεις που από μόνες τους έχουν μια σημασία που απηχεί σε όλους: τι, παγκόσμιο, τοπίο. Αυτή η θρυμματισμένη γνώση σχημάτισε από μόνη της μια έννοια για τον καθένα που ρωτήθηκε και οι απαντήσεις απέκτησαν ένα νοσταλγικό, θα έλεγε κανείς, χαρακτήρα.

Το γλυπτό της Χριστίνας Ζυγούρη, Δένδρο, στο Θεματικό Κέντρο της Πύλης, είναι ένα έντονο κόκκινο δέντρο (μαντζέντα για την ακρίβεια), που απεικονίζει μια μεταμόρφωση. Θυμίζει κατά κάποιον τρόπο την Δάφνη που μεταμορφώθηκε από τον πατέρα της, τον ποταμό Πηνειό, στο ομώνυμο δέντρο, για να σωθεί από το κυνηγητό του Απόλλωνα.

Λεωνίδας Γκέλος

Nature Cancer

Άγιος Γερμανός

στρατσόχαρτο, οικολογικό κόκκινο χρώμα και μικρή ποσότητα (500γραμ.) πολυουρεθάνης
2009

Χάικε Κουμέρ
Τοπία
Άγιος Γερμανός
Ακουαρέλα, χαρτί
2009

ηχώ

παγκοσμια τοπία

μαζεύω

Ρένα Γρηγοριάδου
Παγκόσμια Τοπία
Άγιος Γερμανός
Ηχητικό Ντοκουμέντο
2009

Ταυτόχρονα, αναδεικνύει έναν κίνδυνο. Τα χέρια, αλλά και το έντονο χρώμα, μετατρέπουν το φυτικό μοτίβο σε μια υπόσταση που κινδυνεύει να καταστραφεί. Έργο της μεταμόρφωσης, αλλά και της καταστροφής, υποδηλώνει ταυτόχρονα την πιθανότητα ενός τέλους (καταστροφή), αλλά και μιας νέας πιθανότητας (μεταμόρφωση).

Το έργο Άπιπλο, του Τάσου Λεόνογλου, βρίσκεται στο δρόμο που ενώνει το λαιμό με τον Άγιο Γερμανό, στην ανηφόρα λίγο πριν το Μουσείο. Αποτελείται από κόκκινο νήμα που απλώνεται από ένα δέντρο και καταλήγει σε τρία γειτονικά. Το κόκκινο νήμα ζωογονεί τα υπόλοιπα δέντρα και ταυτόχρονα σχηματίζει ένα ενιαίο σύστημα που αλληλοϋποστηρίζει το ένα το άλλο. Αν μια άκρη καταστραφεί, τότε θα καταστραφούν και οι υπόλοιπες. Θα μπορούσε να θεωρηθεί και σαν ένα μπόλιασμα που διαχέεται στο χώρο και μεταδίδεται από δέντρο σε δέντρο, σε μια διάθεση ίασης και προστασίας της φύσης. Ο Τάσος επέλεξε νήμα για πλέξιμο ως υλικό, διότι εμπεριέχει μια θαλπωρή που δεν θα υπήρχε αν ήταν ένα πλαστικό υλικό ή συρματόσκοινο. Ταυτόχρονα, το κόκκινο έρχεται σε μια ισχυρή συμπληρωματική σχέση με το πράσινο της φύσης. Για να αναφέρουμε και μια ενδιαφέρουσα αντίδραση, ένα ηλικιωμένο ζευγάρι περνούσε μπροστά από το έργο και η γυναίκα είπε απευθυνόμενη στον άντρα: Αυτός είναι ο σωστός τρόπος για να μολιάζεις τα δέντρα κι όχι έτσι όπως το κάνεις εσύ.

Το έργο του Δήμου Μαυρογιανίδη, Χαραγμένο Ερείπιο, βρίσκεται στο ερειπωμένο σπίτι απέναντι από το Σχολείο του Αγίου Γερμανού. Ο Δήμος επενέβη χρωματικά με κόκκινο χρώμα σε διάφορα ξύλινα στοιχεία του σπιτιού, μετατρέποντάς το σε ένα χώρο-προσκύνημα, στην εγκατάλειψη που φέρνει η μετανάστευση και η προσφυγιά. Το κόκκινο, ως χρώμα της κραυγής, αλλά και της ελπίδας, έρχεται να γεφυρώσει την εγκατάλειψη με τη σύγχρονη εικαστική έκφραση. Το ερείπιο του Αγίου Γερμανού, μοιάζει με ερείπια σε διάφορα σημεία του κόσμου και γίνεται από μόνο του ένα μέρος του Παγκόσμιου Τοπίου. Τέτοια ερείπια μπορεί να συναντήσει κανείς σε όλες τις χώρες της γης, από το Περού ως την Κίνα και από την Ρωσία μέχρι τον μεσογειακό νότο. Τα ερείπια είναι τα αρχαιολογικά σύμβολα της εγκατάλειψης και ο εικαστικός σχολιασμός με το κόκκινο χρώμα, ένα έργο πάνω σε αυτή την ανθρώπινη κατάσταση.

Ο Φώτης Μηλιώνης χειρίζεται την απουσία ή μάλλον, την εγκατάλειψη. Οι φωτογραφίες του έχουν ένα ισχυρό κοινωνικό σχόλιο που υπερβαίνει την αυστηρή, γεωμετρική τους δομή, καθώς και την όποια μελαγχολική διάθεση αναπέμπουν. Το φυτρωμένο με αγριόχορτα εγκαταλειμμένο Πατουλίδειο Στάδιο αποτελεί μια από τις πιο οριακές καταγραφές της κατάπτωσης μιας μεγάλης ιδέας· της ιδέας των Ολυμπιακών αγώνων. Το στάδιο που είχε κατασκευαστεί προς τιμή της Ολυμπιονίκη Βούλας Πατουλίδου, αφέθηκε ερειπωμένο πλέον, απλά διότι δεν υπάρχει κανείς στις Πρέσπες για να το χρησιμοποιήσει. Παραμένει έτσι ένα κουφάρι/μνημείο μιας κενής περιεχομένου ρητορείας. Ο Φώτης εύστοχα καταγράφει αυτή την κενή ρητορεία, δηλαδή την απουσία ουσίας. Σε μια άλλη του εικόνα, αποτυπώνει μια εξίσου μελαγχολική ελπίδα. Την τοποθεσία Δασερή, με τις σκηνές όσων συμμετείχαν στην Εικαστική Πορεία να διαχέονται στο χώρο. Μια δυνατή αντιπαράθεση μεταξύ των υποδομών που γκρεμίζονται από την ανυπαρξία ανθρώπινης συμμετοχής, που ακόμα και με ένα εφήμερο καταυλισμό ενεργοποιεί τον τόπο.

Το έργο του Γκίβι Μιχαηλίδη, Νεράιδες, βρίσκεται σε έναν παράδρομο κοντά στο Σχολείο και είναι η απεικόνιση μιας νεράιδας -έτσι όπως την ερμηνεύει ο Γκίβι. Οι νεράιδες, πλάσματα μυθικά, άλλοτε αποτρόπαια, άλλοτε φιλικά, είναι στενά δεμένα με την μυθολογία της περιοχής, αλλά και του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου. Οι νεράιδες έχουν συνδεθεί με ιστορίες μεταμόρφωσης, μετασχηματισμών, κάποιες φορές και καταστροφών.

Χριστίνα Ζυγούρη
Δέντρο (Λαιμός)
Μέταλλο, Γυψόγαζα, Χαρτί, Πλαστικό χρώμα
2009

Τάσος Λεόνογλου
Άπιτλο
Αγιος Γερμανός
Κόκκινο Νήμα
2009

Δήμος Μαυρογιανίδης
Χαραγμένο Ερείπιο
Άγιος Γερμανός
Ξύλα , Πλαστικό χρώμα
2009

Είναι δισυπόστατα πλάσματα, που παραμονεύουν καλά κρυμμένες, ενσωματωμένες θα έλεγε κανείς, στο φυσικό περιβάλλον. Ο Γκίβι προσφέρει μια σύγχρονη εκδοχή, που σχετίζεται και με την προσωπική του μυθολογία. Κρυμμένη μέσα σε μια λόχη, η νεράιδα παραμένει, για να μεταμορφωθεί ακόμα σε κάτι άλλο, σε τι τάχα;

Οι φωτογραφίες του Δημήτρη Μουζακίτη καταγράφουν τη γεωμετρία του τοπίου. Σε επίπεδο φόρμας έχουν μια αυστηρότητα και χωρίζουν το χώρο με σαφείς άξονες και οριοθετημένες περιοχές. Αυτή ωστόσο η διάθεση, εκτός από ένα φορμαλιστικό σχόλιο, θα μπορούσε να προσεγγιστεί και ως μια αναζήτηση μιας σχεδόν «ρομαντικής» προσέγγισης. Το έργο γίνεται η καταγραφή μιας νοσταλγίας σε ένα κόσμο όπου ο απόλυτος χαρακτήρας της φύσης κυριαρχεί. Η φύση αναδύει μια ενέργεια που μας κατακτά. Ταυτόχρονα, δημιουργεί μια αίσθηση που μας μαγεύει με το πόσο ωραία είναι. Σε ορισμένες στιγμές, όπως στη φωτογραφία με τα καλάμια, η εικόνα του Μουζακίτη αποκτά μια δραματική διάσταση, σε αντίθεση με τα έργα όπου ο ορίζοντας κυριαρχεί. Αυτή η δραματικότητα έρχεται σε αντίθεση με μια σχεδόν μελαγχολική γαλήνη, η οποία διαχέεται στην ατμόσφαιρα.

Το έργο της Μαρίας Παπαλεξίου αποτελείται από τρεις πόρτες. Το έργο Ανθρώπινα Πλαίσια, τοποθετημένο μπροστά από το χώρο του μπαρ «Πλαγιά» εποπτεύει το τοπίο, που από εκείνο το σημείο είναι ιδιαίτερα υποβλητικό. Τοποθετημένες οι τρεις πόρτες σε ακανόνιστη διάταξη προκαλούν τον θεατή να κινηθεί με το σώμα του μέσα από τρεις καταστάσεις· μία κατάσταση όπου κυριαρχεί η αδυναμία μετάβασης, μία όπου η διάβαση επιτρέπεται και μια ενδιάμεση, όπου η διάβαση είναι πιθανή και άκυρη ταυτόχρονα. Η ακανόνιστη διάταξη αποτρέπει το θεατή από το να αντιμετωπίσει το ορθογώνιο σχήμα ως κάδρο. Το ορθογώνιο σχήμα γίνεται πόρτα ενός κτιρίου δίχως τοίχους, κάτι σαν ένας αόρατος λαβύρινθος όπου ο θεατής ανιχνεύει την ύπαρξή του και τη σχέση του με το τοπίο. Η πόρτα, ως σύμβολο μετάβασης, σχολιάζεται στην τριπλή της υπόσταση.

Σε μια οξεία αντιπαράθεση με το φυσικό τοπίο των Πρεσπών βρίσκεται ένα κονσερβοποιείο, που είχε κατασκευαστεί την εποχή της Επταετίας. Το εργοστάσιο θα συσκεύαζε τοπικά προϊόντα, κυρίως προς εξαγωγή. Ωστόσο, η επενδυτική αυτή απόπειρα απέτυχε και το εργοστάσιο κείται ως ένα τεράστιο κουφάρι στο μέσο του πουθενά. Η Κατερίνα Τζόβα καταγράφει αυτή την εγκατάλειψη. Το τοπίο είναι σαν να μην υπάρχει. Οι καταγραφές της είναι σαν να πραγματοποιήθηκαν σε κάποιο εργοστάσιο που μπορεί να βρίσκεται οπουδήποτε στην Ελλάδα, αλλά και σε όποια άλλη χώρα του κόσμου. Στο σύνολο των έργων που έχουν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια της Εικαστικής Πορείας και που κυρίως αναφέρονται στο τοπίο και τις μνήμες του, οι εικόνες της Κατερίνας Τζόβα, αποτελούν μια υπόμνηση της φθοράς της ανθρώπινης παρουσίας.

Τα έργα συμπλήρωσε η Φωλιά, ένα ομαδικό έργο που δημιουργήθηκε υπό τον συντονισμό του διδάσκοντος στο ΤΕΕΤ Φίλιππου Καλαμάρα, σε μια αρχική ιδέα της Πένυς Γκέκα. Εκεί, στην Δασερή, ο Καλαμάρας δημιούργησε ένα σκελετό ξύλινο διαμέτρου τεσσάρων μέτρων, στον οποίο ενσωματώθηκαν καλάμια από την παρακείμενη ακτή. Οι συμμετέχοντες στην Πορεία μετέφεραν και τοποθέτησαν καλάμια τα οποία κόβονταν από την λίμνη και πλέκονταν το ένα με το άλλο, δημιουργώντας μια τεράστια φωλιά, σχόλιο πάνω στη βιολογική πολυμορφία της περιοχής. Η Φωλιά μεταφέρθηκε στην περιοχή της Πύλης και τοποθετήθηκε πάνω σε ένα εγκαταλελειμμένο σπαστήριο για χαλίκια, που χάσκει ως μπετονένιος σκελετός σε αχρηστία, δίπλα στη λίμνη. Η Φύση επιβιώνει και τα τεράστια άγνωστα πουλιά κάποτε θα βρουν καταφύγιο σε αυτόν το σχηματισμό.

Φώτης Μηλιώνης

Εικόνες από τις Πρέσπες

Άγιος Γερμανός/ Πατουλίδειο Στάδιο

Φωτογραφία

2009

Γκίβι Μιχαηλίδης

Νεράιδα

Άγιος Γερμανός

Μέταλλο, γύψος, γάζα, υλικά της φύσης

2009

Δημήτρης Μουζακίτης
Εικόνες από τις Πρέσπες
Περιοχή Λίμνης / Θέση Κούλα
Φωτογραφία
2009

Μαρία Παπαλεξίου
Ανθρώπινα Πλαίσια
Άγιος Γερμανός
Εύλα, Πετονιά, Σπάγκος, Πρόκες
2009

Κατερίνα Τζόβα

Εικόνες από τις Πρέσπες

Παλιό Κονσερβοποιείο/Περιοχή Κούλα

Φωτογραφίες

2009

64.

Ομαδικό Έργο (Συντονιστής: Φίλιππος Καλαμάρας)

Φωλιά

Δασερή – Πρέσπες

Ξύλα – Καλάμια – Σπάγκος

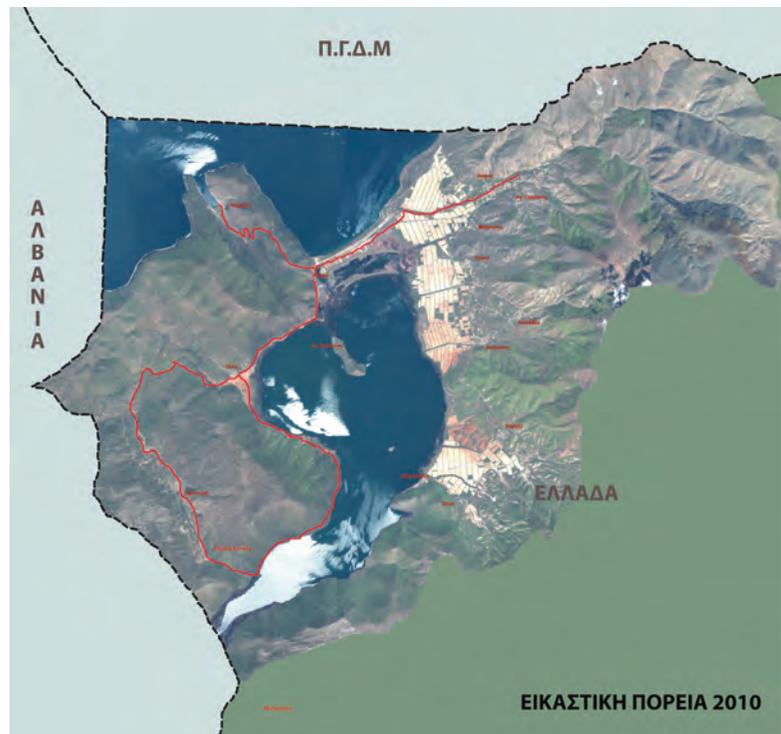
2009

2010

Διευρυμένα-Απόλυτα Πεδία Absolute-Extended Fields

Το 2010 διερευνήθηκε ο τρόπος που το Πεδίο μεταμορφώνεται μέσα από τις αναφορές του φυσικού τοπίου σε μια πραγματική οντότητα. Η Πορεία κινήθηκε μεταξύ Δασερής, Βροντερού, σπηλιάς Κόκκαλη και Ψαράδων .

Ομαδικό Έργο (Συντονιστής Φίλιππος Καλαμάρας)

Κέλυφος

Δασερή – Πρέσπες

Καλάμια – Δίχτυ – Σπάγκος

2010

68.